

mutil bat, neska bat, inoren jostailu bihurtuta, pasada hartuta, ondatuta, ebagita ikusteak edo irudikatzeak erraictarainoko nazka eta kezka, dardara eta ikara sortzen badizu, horrelako ekintzaren frogatu ezinak barne guzia erreboltatu egiten dizu.

Okerrena ez da torturarik egotea. Okerrena da, egon arren horixe frogatzerik ez izatea. Ezin hori da errejimen politiko baten arbitrarietatearen, guztiahalmenaren seinale eta tapaki. Ezin hori, demokrazia gezurteroaren egia begi bistan jartzen dizuna.

Aldi hartan ez zen Estaturik. Baina sortu egin zen edo zuten. Umetan oso ahula zen. Eskarmentu gutxikoa izan eta gizarteko bizitzak aisa ihes egiten zion. Gero indartu eta morroskotu egin zen. Orduan agertu zuen bere benetako jitea, bere jenioaren gaiztoa. Beranduegi konturatu ziren nolako azioak egiteko jaio zen.

Mamutzar honek burua otza eta argia du; begiak, zoliak; belarriak fiñak. Dena daki eta jakin behar du. Mingaina trebea du; abotsa, ozena. Bazter guztietako burutan sartu behar du bere pentsamenduaren egiak. Besoak luzeak ditu; hatzaparrak, indartsuak; hankak sendoak. Dena kontrolatzen du. Baina ez du bihotzik. Urdail zabal ondogabea du bakarrik. Gosea ez zaio asetzen. Denetik eta dena irensten du. Inoiz, ongi mastekatu gabeko izaki zitalen bat hagin tartetik pasa zaiola eta, izaten du tripako minik. Baina laister joaten zaio.

Estatuak dena daki eta berak bakarrik daki. Dena pentsatzen du eta berak bakarrik du pentsatzeko eskubidea. Dena kontrolatzen du eta erabakitzen eta inork ez du horretarako ez eskubide ez ahalmenik. Estatua dena da eta dena dezake. Gizartearekin eta gizarteko bakoitzarekin identifikatzen da. Denek osatzen dute haren soina. Denak dira haren gorputzeko atal. Demokraziak ere organikoa behar luke izan.

Estatuaren jakitateak eta aginteak ez du mugarik. Jainko bihurtu da. Eta ezin du bekatuik egin. Ustekabeko hutsegiteren bat posible bada ere, Estatua jainkotzar beldurgarria bilakatu da. Bere umeen odola zurrupatuz bizi da. Eta ez du inork komentzituko gaizki egiten duenik. Ez du kontzientzia txarrik. Ez zaio damutzen. Beraz ez du erremediorik. ■ *Manolo Pagola.*

Durangoko Azoka bidegurutzean

Urtero bezala Santu guztien egunaren bueltan (urriak 28 eta azaroak 3 eta 4) ospatu da aurten ere Durangoko Euskal Liburu eta Diska Azoka hamalagarren aldiz.

Inoiz baino liburu gehiago aurkeztu bide da (2.276 titulu, haueetatik 380 berri), inoiz baino diska gehiago nonbait (144 diska), eta batez ere inoiz baino stand edo erakuspostu gehiago. Oker

ez banago, disken 12 mahain eta liburuen 55 mahain. Beraz, sekula baino materiale gehiago eta, bereziki, sekula baino espositore ugariago. Baina ez, dirudienez, aurreko urtetan baino ikusle eta erosle gehiagorik. Zergatik?

Jende gehiago etorri ez bada, arrazoia galdetu beharra dago:

- Ez ote promozio faltaz? Gure egunkariek, azkenaldi hone-tan, lehen baino ere munta gutiago ematen diote kulturari. Hori bateko. Eta besteko, antolatzaileek ez diote garaiz eta ganoraz prentsari Azokaren berririk eman.
- Ez ote da berritasun faltaz? Gutiegi berritu da Azoka. Jarraikitasun hutsean bizi da azken urteotan. Antolatzaileen aldetik nobedaderik, hobekuntzarik ez dago. Lekua dela, giroa dela, sariak direla, dena beti berdin, kalitate-maila berean (behetik ez denean). Azken urteotan Euskadi asko aldatu da, Azoka gutiegi.
- Ez ote koordinaketa faltaz? Hiru kultur gertakari egun berean ospatu ziren Euskal Herrian: Durangoko Azoka, Urepe-len Xalbadoren heriotzako urtemugaren bertsoariaren topaketak, eta Oñatin Jose Miguel Barandiarani omenaldia. Gainerako igandek oro okupatuak bailiren... Jaialdien, hitzaldien eta kultur ekintzen koordinatzeko erakunde baten premia somatzen da.

Aje hauek eta gehiago izan ditu Durangoko Azokak. Baina Azokaren hauzi guztietan lehena eta larriena Azokaren beraren defizioarena da. Durangoko Azokaren berezitasuna zein da: editoreena al da ala zabaltzaileena? Hasieran eta gero, argitaletxeen Azoka izan da. Orainsu arte. Berrikitan, aldiz, liburu-zabaltzaileak sartu dira indarrean. Hogeitabat stand okupatu dituzte aurten. Horiena da lekua, horiena negozioa, horiena protagonismoa. Horrela jarraitzekotan, beldur naiz, guti barru, euskal editore txikiek joaterik ere ez dutela izango.

Hitz gutitan esanda, Euskal Herriaren egoera berri honen atarian, aurrera begira, Durangoko Azoka hau osoki birpentsatu beharra dago, osoki:

- antolakuntza: profesionaltasun gehiago,
- lekua: lekuz aldatu edo txukuntasun gehiago lortu,
- standak: hobeen beharra (zergatik ez Euskal Herri osorako ganorazko eta taxuzko stand batzuk egin?),
- sariak: sistema berria eta promozio handiagoa,
- azokaren bokazioa: argi eta garbi definitu Azoka hau editoretxeena, liburudendena, edo banatzaileena ote den.

Duela zenbait urte, egiten zena egiten zela, Azokarekin konformatzen ginen. Gaur ez. Durangoko Azokari, Euskadiko Azoka Nazionala izan nahi badu, gehiago eskatu behar diogu, askoz ere gehiago. ■ *Joan Altzibar.*